

บทคัดย่อ

การศึกษาสภาพการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเป็นการวิจัยเชิงพรรณนาเพื่อให้ได้เข้าใจข้อมูลพื้นฐาน ตลอดจนปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กในชนบทอีสาน ทั้งนี้เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาคุณภาพของศูนย์พัฒนาเด็ก เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการที่เพิ่มมากขึ้น กลุ่มตัวอย่างเป็นศูนย์พัฒนาเด็กจำนวน 6 แห่งที่ได้รับเงินค่าตอบแทนผู้ดูแลเด็กจากกรมพัฒนาชุมชน กรอบแนวคิดการวิจัยใช้กรอบการประเมินงานสถานเลี้ยงเด็กเชิงโครงสร้าง โดยพิจารณาจาก 4 องค์ประกอบ ผลการศึกษาพบว่า องค์ประกอบด้านคุณภาพของผู้ดูแลเด็กยังเป็นปัญหามาก เนื่องจากผู้ดูแลเด็กไม่ได้รับการเตรียมพร้อมก่อนเข้าทำงาน แม้ว่าอัตราส่วนของเด็กต่อผู้ดูแลเด็กจะอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน แต่คุณภาพของการจัดการ และคุณภาพของปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ดูแลเด็กกับเด็กยังไม่มีทิศทาง และไม่มีหลักการ องค์ประกอบที่สอง การจัดกิจกรรมประจำวัน พบว่าศูนย์พัฒนาเด็กไม่ได้มีการจัดมุมเล่น เนื่องจากไม่มีงบประมาณในการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ และผู้ดูแลเด็กไม่มีความรู้ในเรื่องนี้ นอกจากนี้ยังไม่ได้มีการวางแผนเนื้อหาหรือหลักสูตรที่จะสอนเด็กไว้อย่างชัดเจน องค์ประกอบที่สาม ความร่วมมือระหว่างบ้านกับศูนย์พัฒนาเด็ก ส่วนมากจะเป็นการสื่อสารข้อมูล และการร่วมกิจกรรมอย่างผิวเผิน แต่ไม่ใช้การร่วมมือเพื่อช่วยกันแก้ปัญหาของเด็ก หรือแก้ปัญหาของผู้ปกครองอย่างแท้จริง องค์ประกอบสุดท้าย ลักษณะทางกายภาพของศูนย์ฯ และการดูแลด้านสุขภาพ ประเด็นที่เป็นปัญหาคือ การขาดวัสดุอุปกรณ์ เช่น ขนทรายเล่นสนาม เพื่อให้เด็กได้พัฒนากล้ามเนื้อมัดใหญ่ เวชภัณฑ์ และการขาดการปลูกฝังสุขนิสัยให้กับเด็ก

สาเหตุของปัญหาดังกล่าว เชื่อว่าเกิดจากการขาดองค์ความรู้ ดังนั้นข้อเสนอแนะจากการวิจัยนี้จึงเน้นให้นักวิชาการมุ่งมั่นในการพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการดูแลเด็กที่สอดคล้องกับบริบทของสังคมไทย ซึ่งคาดว่าจะส่งผลกระทบตามมาได้ในวงกว้าง โดยผ่านการจัดกิจกรรมต่างๆ ได้แก่ การใช้องค์ความรู้เป็นแนวทางในการกำหนดทิศทางและนโยบายของการพัฒนาเด็กที่ชัดเจนโดยรัฐ การเผยแพร่ความรู้การอบรมเลี้ยงดูเด็กแก่ประชาชนทั่วไป การวางแผนหลักสูตรเพื่อเตรียมบุคลากรที่จะทำงานเกี่ยวกับเด็ก การพัฒนาคุณภาพของผู้ดูแลเด็ก และพัฒนาคุณภาพของการนิเทศ เป็นต้น ซึ่งทั้งหมดนี้จะเป็นหนทางนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กไทยในที่สุด

ABSTRACT

The descriptive study to explore day care management in rural Khon Kaen. The objective aimed to gather the baseline information as well as to understand problems in operating day care center, in order to seek ways to improve the service quality. The research conceptual framework was based on structural model for day care center evaluation, which composed of four components. The result of the first component, caregiver qualification, showed that caregivers did not have enough training for the specific task : Though the child per caregiver ratio was good but the quality of care and interaction was not in the satisfied level. The second component, daily activity arrangement, there were no play corners arranged for the children and no theme or curriculum planned to guide the children's learning. The underlying reasons were; limitation of the caregiver's experience, and budget scarcity for equipments. The third component was parent involvement. There were communication and collaboration among parent and caregiver but both activities were superficial. The involvement as such was not in a sense of the genuine involvement which meant helping in solving parents' and children's problems. The last component, physical setting, hygiene and safety, the result showed two major problems existed. First, lacking of outdoor-play equipments both in quality and quantity. Second, unaware of using this opportunity to guide children's positive health behavior and encourage children's social development.

The recommendation pointed to the urgent need for body of knowledge which will help us to guide child rearing pattern in the Thai context. For instances: the direction or educational aspect suitable for rearing our preschoolers; identification of some characteristics that should be sustained, or changed, or developed, and how to implement. Such understanding can surely contribute implications in a wider scale via various activities, such as ; to guide the national plan for children and youth development, to educate parents, to design a training program to produce qualified caregivers, and to improve the quality of supervision. Eventually, these will contribute for better quality of life for our children, our future.

คำนำ

แรงบันดาลใจของการศึกษาเรื่องนี้เกิดจากความเปิ่นแม่ และบทบาทของการเป็นกรรมการสถานเลี้ยงเด็กกลางวัน บทบาทของแม่ที่อยากจะเน้นให้เห็นถึงสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูเด็กในวัยก่อนเข้าโรงเรียน ขอเป็นปากเสียงแทนเด็กเพื่อเรียกร้องสิทธิพื้นฐานที่เขาควรจะได้รับจากสังคมที่อยู่ใกล้ตัวเขามากที่สุด บทบาทหลังเพื่อที่จะทำหน้าที่บริการวิชาการสังคมให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของการจัดตั้งสถานเลี้ยงเด็กกลางวัน คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ในอันที่จะเป็นศูนย์สาธิต ศึกษาข้อมูล และค้นคว้าความรู้ทางวิชาการเกี่ยวกับการดำเนินงานสถานเลี้ยงเด็ก เป็นความปรารถนาลึกๆที่ต้องการจะเผยแพร่และแลกเปลี่ยนข้อมูลทางวิชาการเกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็ก ซึ่งข้อมูลเหล่านี้มีอยู่ค่อนข้างจำกัดในสังคมไทย แต่ต้องยอมรับว่าในสังคมบางแห่งได้มีการพัฒนาและสั่งสมองค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องนี้อย่างเป็นระบบระเบียบ การได้มีโอกาสได้รับทราบข้อมูลที่กว้างขวางออกไป จะช่วยให้เรามีมุมมองที่กว้างขึ้น จึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่า อย่างน้อยเนื้อหาในบททบทวนวรรณกรรมน่าจะเป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจได้บ้าง

คณะผู้วิจัยใคร่ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยขอนแก่นที่ให้ทุนสนับสนุนให้การวิจัยนี้เกิดขึ้น ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนจังหวัดขอนแก่น ที่ให้ข้อมูล ให้คำแนะนำ รวมทั้งคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็ก กลุ่มผู้นำชุมชน ผู้ดูแลเด็ก และผู้ปกครองเด็กในหมู่บ้านที่ศึกษา ที่กรุณาให้ความร่วมมือในการสัมภาษณ์ และอำนวยความสะดวกในการทำวิจัยครั้งนี้ และขอขอบคุณคุณศรีมาศ เชื้อสาวะถี ที่ช่วยพิมพ์รายงานนี้ตั้งแต่ต้นจนสำเร็จเป็นรูปเล่มด้วยความอดทนเป็นอย่างยิ่ง

คณะผู้วิจัย